

Blanca Croitor

TRĂSĂTURI FLEXIONARE ALE UNOR SUBSTANTIVE RECENT ATESTATE

În acest articol ne propunem să facem câteva observații cantitative cu privire la trăsăturile flexionare ale substantivelor recent înregistrate în limba română, cuprinse în lucrarea *Inventar de cuvinte și sensuri noi atestate în mediul online (ICSO, I)*, publicată la Editura Academiei Române în 2020. *Inventarul* cuprinde aproximativ 1400 de cuvinte înregistrate recent în diverse contexte online, de la cărți, publicistică, site-uri comerciale, până la bloguri, forumuri, pagini de social media etc., neînregistrate în alte dicționare explicative (inclusiv DCR₃). Cuvintele din *Inventar* sunt foarte diverse stilistic, iar formele morfologice indicate reflectă uzul online, lucrarea nepropunându-și să fie una normativă. Din inventar, am reținut doar cuvintele nou înregistrate, nu și pe cele mai vechi la care s-au înregistrat sensuri sau tipuri de utilizări noi (marcate cu asterisc), cum ar fi: *cluster**, al cărui sens mai vechi era „efect sonor prin suprapunerea mai multor tonuri și semitonuri sau numai semitonuri” (MDN), iar în ICSO este „concentrare geografică de instituții și companii interconectate, aparținând unui anumit domeniu, cuprinzând un grup de industrii înrudite și alte entități importante din punctul de vedere al concurenței”, *izolator** „corp rău conducător de electricitate sau de căldură”, în DLRLC și „cameră din penitenciar unde deținutul stă singur, izolat de ceilalți deținuți; salon dintr-un spital, unde este izolat un pacient” în ICSO etc. Aproximativ 80 de substantive din inventar sunt marcate cu [*], iar unele dintre ele prezintă încadrări morfologice noi: *all inclusive* este înregistrat în DCR₃ ca adjectiv, iar în ICSO este și adverb și substantiv neutru (*un all inclusive scump*); *speaker** s.n. „dispozitiv de amplificare a sunetului emis de un aparat”, pl. *spekere* (ICSO), este înregistrat în DEX ca s.m. (pl. *speakeri*) cu sensul „președintele Camerei Comunelor în Marea Britanie și al Camerei Reprezentanților în SUA”; *stivuitoare** s.n. „utilaj de ridicat autopropulsat, care servește la încărcarea, descărcarea și deplasarea pe distanțe scurte a unor pachete” pl. *stivuitoare* (ICSO) este înregistrat în DEX ca s.m. și s.f. (*stivuitoare*) „muncitor care se ocupă cu stivuirea” (doar s.m. în mai vechiul DLRLC); substantivul masculin plural *druzi*, înregistrat încă din dicționarul lui Șăineanu cu sensul „popor mahomedan în Siria”, își reface o formă de singular *druz** și are și utilizări adjectivale (*membrii comunității druze*, în ICSO) etc. De asemenea, nu am reținut pentru cercetarea cantitativă numele proprii (*Amazonia, Urbaniada, New Age, Nintendo, Zika* ș.a.).

LR, LXVIII, nr. 4, p. 479–489, București, 2019

1. SUBSTANTIVELE MASCULINE

1.1. Tiparul prototipic Ø – i devocalizat este cel mai productiv: 213 din totalul de 232 de substantive masculine înregistrate se încadrează aici. Sursele acestor substantive sunt diverse: împrumuturi din engleză, formații cu sufixe și prefixe, compuse cu sufixoide și prefixoide (de la cuvinte deja existente în limbă), alte tipuri de compuse etc.¹:

– anglicisme: *account/-ți*², *admin-i*, *antivaxer-i*, *bartender-i*, *bloodhound/-zi*, *booker-i*, *breaker-i*, *consumer-i*, *flair bartender-i*, *fundraiser-i*, *hater-i*, *hobbit/-ți*, *influencer-i*, *kiteboarder-i*, *kitesurfer-i*, *maker-i*, *marketer-i*, *milenial-i*, *publisher-i*, *punker-i*, *researcher-i*, *reseller-i*, *trol-i*, *transgender-i*, *ultras/-și* (var. sg. *ultraș*), *vendor-i*, *vlogger-i*, *youtuber-i*, *zooter-i*;

– formații cu sufixe (de la baze nominale sau verbale, de diverse origini): *abisinian/-eni*, *all-inclusivist-i*, *amazonian/-eni*, *ambalator-i*, *ambulanțier-i*, *antropocentrist/-ști*, *aparținător-i*, *aproximator-i*, *avertizor-i*, *basculantist/-ști*, *băsescian/-eni*, *becalist/-ști*, *brejnevist/-iști*, *buruienist/-ști*, *cactusar-i*, *cactusist/-ști*, *caltaboșar-i*, *CAP-ist/-ști*, *caravanar-i*, *chavist/-ști* (semianalizabil), *cioloșist/-ști*, *ciucan-i*, *clintonian/-eni*, *cocsar-i*, *comunicator-i*, *concedent/-ți*, *conservaționist/-ști*, *conspiraționist/-ști*, *contestator-i*, *contribuent/-ți*, *contributor-i*, *coordinator-i*, *cosmopolitan*¹*-i*, *cosmopolitan*²*-i*, *cotrocenist/-ști*, *cuzist/-ști*, *detectorist/-ști*, *devalizator-i*, *diasporez-i*, *dinamovist/-ști*, *dronist/-ști*, *drujbist/-ști*, *dughinist/-ști*, *facilitator-i*, *francizat/-ți*, *francizor-i*, *galerist/-ști*, *giuleștean/-eni*, *gomorist/-ști*, *hondurian/-eni*, *husserlian/-eni*, *iliescian/-eni*, *inclusivist/-ști*, *independentist/-ști*, *inductivist/-ști*, *iohannist/-ști*, *îmbuteliator-i*, *kaghebist/-ști* (var. *KGB-ist*), *maghiarist/-ști*, *mânășturean/-eni*, *mircist/-ști*, *motivator-i*, *muist/-ști*, *muntenegrean/-eni*, *New-Age-ist/-ști*, *newyorkez-i*, *nobelist/-ști*, *nunuist/-ști*, *orbanist/-ști*, *parkinsonian/-eni*, *pălincar-i*, *pălincarăș-i*, *pârânăibil-i*, *penelist/-ști*, *pesederist/-ști*, *petrilean/-eni*, *potențiator-i*, *puricist/-ști*, *putinist/-ști*, *rapidist/-ști*, *retrogradabil-i*, *rotterdamiz-i*, *serigrafist/-ști*, *shaormist/-ști*, *simonist/-ști*, *soroșist/-ști* (var. *sorosist*), *stivuitorist/-ști*, *taiwanez-i*, *tefelist/-ști*, *texan-i*, *titularizabil-i*, *togolez-i*, *torinez-i*, *trumpist/-ști*, *userist/-ști*, *vaccinist/-ști*, *votac-i*, *wahhabit/-ți*;

– formații cu prefixul negativ *ne-*: *neamerican-i*, *necomunist/-ști*, *neuropean/-eni*, *nerezident/-ți*;

– formații parasintetice: *acreierat/-ți*, *eurasianist/-ști*;

– compuse cu diverse sufixoide: *algeziolog-i*, *băsescofil-i*, *băsescolog-i*, *brâncușolog-i*, *buricomani-i*, *celtoman-i*, *celtopat/-ți*, *citatomani-i*, *creștinopat/-ți*, *dacomani-i*, *dacopat/-ți*, *factoid/-zi*, *francomani-i*, *germanomani-i*, *latinopat/-ți*,

¹ ICSO nu menționează etimologia cuvintelor; toate observațiile etimologice referitoare la aceste substantive ne aparțin.

² Indicăm în aceste liste de exemple și alternanțele vocalice sau consonantice care apar în paradigmă.

ludoman-i, ludopat/-ți, maghiaroman-i, maghiaropat/-ți, meteopat/-ți, munțoman-i, naturopat/-ți, religioman-i, romanopat/-ți, slavopat/-ți, tracopat/-ți, turcopat/-ți;

– compuse cu prefixoide: *antibolșevic-i, anticeaușist/-ști, antieuropean/-eni, antiiliescian/-eni, antiimigraționist/-ști, antioccidental-i, antirus/-și, antivaccinist/-ști, autodisponibilizat/-ți, autoexclus, autoexilat/-ți, coinventator-i, comediator-i, copartner-i, coplătitor-i, ecoanarhist/-ști, etnoarheolog-i, etnoistoric-i, eurobirocrat/-ți, eurocomisar-i, euroentuziast/-ști, extraeuropean/-eni, fitoestrogen-i, neoconservator-i, proiliescian/-eni, radiodifuzor-i, vicelider-i;*

– alte tipuri de compuse: *account manager-i, chimiorezistent/-ți, electroenergetician/-eni, eurofil-i, eurofob-i, fotojurnalist/-ști, narcoterorist/-ști, necrofan-i;*

– alte surse: *auctor-i, capelin-i, carcalac-i, connaisseur-i³, daimon-i, ghiolban-i, gopnic-i, introvert/-ți, somal-i, șparlamentar-i.*

Se includ în acest tipar flexionar și substantivele cu alternanțele c – ț, g – ȝ: *ciumpalac-ci, ortorexic-ci, peratolog-gi*, precum și cele cu alternanța l – Ø: *fîrfirel/-ei, hipsterel/-ei, vuvuzel/-ei.*

Multe dintre aceste substantive (ca și cele de genul feminin) au și omonime adjectivale: *acreeerat, amazonian, anticeaușist, antieuropean, antropocentrist, creștinopat, euroentuziast, giuleștean, neoconservator, nobelist, penelist, proiliescian, rotterdamez, soroșist, titularizabil, togolez, torinez, transgender, userist/-ști, vaccinist/-ști, wahhabit/-ți etc.*

În acest tipar este atras și substantivul *ultras* împrumutat din engleză, care în limba de origine este la plural, deoarece este utilizat mai ales la plural, referitor la suporterii de fotbal fanatici. În română substantivul este tratat ca o formă de singular, căruia i se atașează desinența de plural specifică sistemului morfologic românesc (*-i, ultrași*), de la aceasta refăcându-se o formă de singular *ultraș* (*un binecunoscut ultraș al partidelor de șah*, în ICSO).

1.2. Tiparul u – i este puțin productiv, cele 4 substantive înregistrate fiind derivate cu sufixele *-ău, -eu* și cu sufixele complexe *-ălău, -ălău*: *mitingău-i, tefelegu-i; homălău-i, nemțălău-i.*

1.3. Tiparul e – i înregistrează doar un substantiv, format prin derivare cu sufixul *-ete*: *sclavete/-ți.*

1.4. Tiparul neologic o – i, caracteristic substantivelor de origine italiană, înregistrează și el doar un element nou: *bianconero-i* („jucător al echipei de fotbal Juventus Torino, purtând echipament alb-negru”).

1.5. Substantivele invariabile

Corpusul cercetat cuprinde și câteva substantive (masculine) care au aceeași formă la plural ca la singular, împrumutate din italiană (*barista*) și engleză (*bully, emoji*, care are și o variantă de genul neutru) sau creat în română (*târfoi*).

³ Spre deosebire de substantivul feminin *connaisseuse*, care păstrează marca de plural din limba de origine (v. *infra*, 2.8).

1.6. Substantive defective

Unele dintre substantivele masculine din inventar nu au o formă de plural: *camerlengo*, *carmol*, *clenbuterol*, *dietilenglicol*, *fratelo*, *ratan*, *tati*, *wannabe*. Substantivul *tituški* „grup organizat de tineri mercenari, cu tendințe anarhice, care comit fapte ilegale sau la limita legalității, utilizați de autoritățile ucrainene împotriva protestatarilor antiguvernamentali” este defectiv de singular.

2. SUBSTANTIVELE FEMININE

2.1. Tiparul flexionar *ă* – *e* este cel mai productiv (cca 120 de substantive).

Putem distinge în cadrul acestor substantive câteva categorii:

– substantive feminine cu trăsătura +animat, care au și un corespondent masculin înregistrat în inventar, deci și substantivul masculin este recent înregistrat în limbă; majoritatea acestora sunt analizabile ca formate cu sufixul moțional *-ă* de la substantivul masculin (urmând convenția lexicografică, au fost tratate în cadrul aceluiași cuvânt-titlu): *abisiniană-e*, *ambulanțieră-e*, *antibășesciană/-ene*, *antibolșevică-e*, *antivaccinistă*, *autoexilată-e*, *bășistă-e*, *benzinară-e*, *birmaneză-e*, *blonduță-e*, *bologneză-e*, *buruienistă-e*, *cactusistă-e*, *CAP-istă-e*, *chavistă-e*, *ciumpalacă-e*, *copartneră-e*, *creștinopată-e*, *cuzistă-e*, *detectivă-e*, *diasporeză-e*, *dinamovistă-e*, *euroentuziastă-e*, *eurofilă-e*, *eurofobă*, *fotojurnalistă-e*, *galeristă-e*, *giuleșteană/-ene*, *gomoristă-e*, *introvertă-e*, *kaghebită-e*, *ludopată-e*, *milenială-e*, *mircistă-e*, *muistă-e*, *muntenegreană/-ene*, *munțomană-e*, *naturopată-e*, *New-Age-istă-e*, *newyorkeză-e*, *nobelistă-e*, *ortorexică-e*, *penelistă-e*, *pesederistă-e*, *soroșistă-e*, *rapidistă-e*, *retrogradabilă-e*, *taiwaneză-e*, *tefelistă-e*, *texană-e*, *togoleză-e*, *torineză-e*, *transgenderă-e*, *useristă-e*, *vaccinistă-e*, *vicelideră-e*, *votacă-e*; unele dintre substantive feminine cu acest tipar flexionar sunt formate cu alte sufixe, având intrare separată în dicționar (uneori, și diferențe de sens față de corespondentul masculin): cu sufixul *-iță* sunt formate *benzinăriță-e* „femeie care lucrează în rețeaua stațiilor de încărcare cu benzină și motorină” (vs *benzinar* „comerciant de benzină și de alți combustibili”), *inflenceriță*, *vloggeriță* (var. *vlogăriță-e*), *youtuberiță*; cu sufixul *-că*: *amazoniancă-e*, *ciucancă-e*, *ghiolbancă-e*, *giuleșteancă/-ence*, *muntenegreancă/-ence*, *petrileancă/-ence*; se poate constata că uneori același substantiv masculin este baza pentru două derivate moționale, cu *-ă* și cu *-că*: *giuleșteană* și *giuleșteancă*, *muntenegreană* și *muntenegreancă*;

– substantive feminine cu trăsătura + animat care **nu** au corespondent masculin înregistrat în inventar, majoritatea create prin derivare cu sufixe moționale de la substantive masculine înregistrate deja în diverse dicționare: *administratoră-e*, *artizană-e*, *barbugioaică-e*, *cancelară-e*, *centaură-e*, *centauriță-e*, *clubberiță-e*, *cocalară-e*, *cocălăriță-e*, *copywriteriță-e*, *dispeceră-e*, *eurodeputată-e*, *fotomodelă-e*, *fotomodeloaică-e*, *freelanceriță-e*, *gameriță-e*, *gardiană-e*,

germancă-e, hipsteriță-e, impresară-e, israeliancă/-ence, IT-istă-e, lolită-e, lunetistă-e, magistrată-e, manechină-e, muntenegreancă/-ence, octomamă-e, panaramă-e, promoteriță-e, smardoaică-e, sorelă-e (var. sorellă); din această inventar, doar *lolită, octomamă, panaramă* și *sorelă* nu sunt formate prin derivare moțională;

– substantive feminine inanimate: *aflatoxină-e, antireformă-e, benzo-diazepină-e, biclă-e, branulă-e, căbănuță-e, chinolonă-e, cifă-e, ciorbiță-e, electrocentrală-e, eritropoietină-e, euroacciză-e, eurocupă-e, eurometropolă-e, miuță-e, nanocelulă-e, nanoparticulă-e, transgenă-e, vlogosferă-e.*

Desinența de plural *-e* este preluată și de substantivul *echinacea* (pronunțat cu hiat, *-a* final neaccentuat) – pl. *echinacee*, care se înscrie astfel într-o paradigmă nespecifică limbii române (*a – e*). De obicei, substantivele terminate în *-ea* (cu diftong) sau *-a* (accentuat) primesc desinența *-le* (*canapea – canapele, pijama – pijamale*), dar *echinacea* este pronunțat cu hiat.

2.2. Tiparul flexionar ă – i este ceva mai puțin productiv (15 substantive): *berică-i, bețivăneală/-eli, cârcoteală/-eli, cârdășeală/-eli, chiulangeală/-eli, ciubucăreală/-eli, cocălăreală/-eli, cupiură-i, fonfăială/-eli, golăneală/-eli, hipstereală/-eli, ieftinătură-i, negustoreală/-eli, pișcotăreală/-eli, supramăsură-i.* Cu excepția lui *cupiură* și *supramăsură*, acest tipar cuprinde substantive formate prin derivare cu diverse sufixe (predominant *-eală*, rar *-ătură* și *-ică*). Se includ aici și substantivele cu alternanțele *că – ț*, *gă – țe*: *cinecronică-i, euroligă-i, rețelistică-i, superligă-i.*

2.3. Tiparul e – i devocalizat este foarte productiv (105 substantive), în special datorită numărului mare de formații cu sufixele *-are, -ere, -ire* sau cu prefixe și prefixoide: *anonimizare/-ări, anvelopare/-ări, apostilare/-ări, auctoritate/-ăți, autizare/-ări, autocompătimire-i, autoconvingere-i, autocopiere-i, autoculpabilizare/-ări, autodeconspirare/-ări, autodisponibilizare/-ări, autodiversificare/-ări, autoexcludere-i, autoexilare/-ări, autoglorificare/-ări, autoinvitare/-ări, automotivare/-ări, autonumire-i, autopromovare/-ări, autopropunere-i, autoreglementare/-ări, autoreprezentare/-ări, autosesizare/-ări, autovindecare/-ări, baronizare/-ări, bransare/-ări, bruxelizare/-ări, ceaușizare/-ări, cipare/-ări (var. chipare), cocalarizare/-ări, coeditare/-ări, columbenizare/-ări, cretinătate/-ăți, cvasicertitudine-i, dalare/-ări, decolantare/-ări, de-euroizare/-ări, dezescaladare/-ări, energizare/-ări, erdoganizare/-ări, favorabilitate-i, ficționalizare/-ări, fortifiere-i, francizare/-ări, gajare/-ări, gentrificare/-ări, hipsterizare/-ări, homosexualizare/-ări, înslăvire-i, înslăvizare/-ări, mansardare/-ări, mapare/-ări, megaputere-i, microcipare/-ări, microfinanțare/-ări, neacoperire-i, neacordare/-ări, neactualizare/-ări, neaderare/-ări, neaplicare/-ări, nearestare/-ări, nearmonizare/-ări, neasigurare/-ări, neasumare/-ări, neatingere-i, neexercitare/-ări, nefinalizare/-ări, nefolosire-i, neincludere-i, neinformare/-ări, neîncasare/-ări, neîncepere-i, neocupare/-ări, neparticipare/-ări, neprezentare/-ări, neprogramare/-ări, nepunere-i, nerealizare/-ări, nesincronizare/-ări, netrimiteri-i, neutilizare/-ări,*

photoshopare/-ări (var. *fotoșopare*), *pidginizare/-ări*, *preaprobare/-ări*, *precalificare/-ări*, *procrastinare/-ări*, *reapropriere-i*, *recentralizare/-ări*, *recorectare/-ări*, *redesenare/-ări*, *redirecționare/-ări*, *redotare/-ări*, *refinanțare/-ări*, *repornire-i*, *repoziționare/-ări*, *resoftare/-ări*, *responsabilizare/-ări*, *revânzare/-ări*, *setare/-ări*, *subcontractare/-ări*, *suprasubscriere-i*, *teleguvernare/-ări*, *teleormanizare/-ări*, *viralizare/-ări*, *zombificare/-ări*.

2.4. Tiparul ie – îi este destul de productiv (24 de substantive), majoritatea substantivelor fiind obținute prin compunere cu sufixoidele *-logie*, *-manie*, *-patie* sau prin derivare cu sufixe: *algeziologie-i*, *americanomanie-i*, *angiocoronarografie-ii*, *antonescomanie-ii*, *autoinvitație-ii*, *buricomanie-ii*, *celtomanie-ii*, *condroplastie-ii*, *dacie-ii*, *epiteliopatie-ii*, *etnomanie-ii*, *făloșenie-ii*, *fierătanie/-ării*, *ghiolbănie-ii*, *glomerulopatie-ii*, *keratopatie-ii*, *logomanie-ii*, *ludomanie-ii*, *maculopatie-ii*, *politicomanie-ii*, *radiculopatie-ii*, *radiopatie-ii*, *retromanie-ii*, *vasculopatie-ii*.

2.5. Tiparul cu omonimia e – e înregistrează doar 9 formații: *ambalatoare*, *avertizoare*, *comunicatoare*, *contestatoare*, *contributoare*, *coordinatoare*, *coplătitoare*, *facilitatoare*, *neoconservatoare*.

2.6. Tiparul Ø – le este foarte puțin productiv, ambele formații fiind derivate cu sufixul *-ea*: *bombardea/-ele*, *crănțănea/-ele* (utilizat mai ales la plural).

2.7. Substantive defective

Multe substantive feminine din inventar nu au o formă de plural: *abulomanie*, *analizabilitate*, *anarhizare*, *angajabilitate*, *angiotensină*, *anti-austeritate*, *antiblocare*, *asocialitate*, *autoalimentare*, *autoderiziune*, *autoînvinovățire*, *autosuficiență*, *autosustenabilitate*, *baronime*, *băsescizare*, *băsificare*, *beneficitate*, *biosecuritate*, *boșorogime*, *buni*, *carbamazepină*, *căblăraie*, *cofeinizare*, *competitivizare*, *comunizare*, *conformizare*, *contributivitate*, *critifiction*, *critificțiune*, *croazetă*, *cvasiabsență*, *cvasiegalitate*, *dacomanie*, *dacopatie*, *debăsescizare*, *defavorabilitate*, *derusificare*, *descreștinare*, *dezafilieră*, *donuterie*, *enosimanie*, *entezopatie*, *etnoarheologie*, *euromanie*, *evreime*, *fenitoină*, *feelingeală*, *filtrabilitate*, *fotoîmbătrânire*, *francomanie*, *gamapatie*, *glutetimidă*, *habitabilitate*, *hârțogăraie* (var. *hârțogărie*), *hipsterime*, *infomanie*, *inovativitate*, *interculturalitate*, *interesterificare*, *internetomanie*, *intrigăraie*, *iohannomanie*, *iudeomanie*, *latinopatie*, *ludopatie*, *macromanie*, *maghiarime*, *maghiaropatie*, *maleficitate*, *mami*, *medievalistică*, *mercenarizare*, *metaqualonă*, *muncomanie*, *munțomanie*, *nanomedicină*, *nanoparticulă*, *neaccizare*, *neachitare*, *neactivare*, *neadjudecare*, *neadministrare*, *neadoptare*, *neaerisire*, *neafectare*, *neafișare*, *nealegere*, *neapartenență*, *neatractivitate*, *necolaborare*, *neconstituționalitate*, *nedepunere*, *neprotejare*, *nesanționare*, *neuitare*, *nonproliferare*, *ortorexie*, *peratologie*, *plastinație*, *predictibilitate*, *prezezabilitate*, *prefinanțare*, *reinventare*, *restrictivitate*, *rifampicină*, *romanomanie*, *romanopatie*, *sana*, *scalabilitate*, *selfiemanie*, *semnalistică*, *tartrazină*, *termopanomanie*, *ticăloșire*, *tineriadă*,

tracopatie, transgeneză, tricotilomanie, vlogging. În general, e vorba de substantive abstracte.

Substantivul *generale* „alegeri generale (pentru parlament)”, obținut prin elipsă, are doar formă de plural. În cazul substantivelor *chia, focaccia* (împrumutate din italiană), *lesbi* (format prin trunchiere) și *social media* (împrumutat din engleză) se menționează că sunt invariabile (neavând nici forme flexionare de G–D).

2.8. Substantive neadaptate sistemului flexionar românesc

La inventarul de desinențe specific sistemului românesc se adaugă desinența *-s*, împrumutată din franceză sau din engleză împreună cu substantivul: *connaisseuse* (din fr.) este înregistrat în *Inventar* cu pl. *connaisseuses*, iar *fake news* este un substantiv *plurale tantum* care își păstrează marca de plural din limba engleză.

3. SUBSTANTIVELE NEUTRE

3.1. Desinența de plural *-uri* este cel mai frecvent întâlnită⁴ (140 de substantive): *absurdistanuri, accounturi, app(-)uri, back-end-uri, basement-uri, benchmark(-)uri, blogroll-uri, blogspoturi, bookbloguri, bookinguri, bourbonuri, boybanduri, briefuri, bulk(-)uri, bulk-carrier-uri, buzz-uri, cabrio-uri, candy bar-uri, CAP-uri, chargebackuri, checkpoint(-)uri, chipset(-)uri, cloud(-)uri, CNP-uri, combo-uri, corporate(-)uri, crack-uri, curriculumuri, debriefing(-)uri, diclofenacuri, downstream(-)uri, downtempo-uri, dream team(-)uri, drop-uri, ego(-)uri, engagement(-)uri, enter-uri, EP-uri, euromitinguri, eurosloganuri, fail(-)uri, feed(-)uri, fellowshipuri, flash sale-uri, flipchart(-)uri, focus-grupuri, footbag-uri, forecast (-)uri, frame-uri, framework(-)uri, french-uri, front-end-uri, fusion(-)uri, gateway (-)uri, ghost(-)uri, gpl-uri, green card(-)uri, griduri, gsm-uri, handhelduri, haplogrupuri, headline-uri, highlight(-)uri, hoverboard(-)uri, intraneturi, ITP-uri, job shadowing-uri, junkware-uri, lag(-)uri, livestream-uri, lockscreen(-)uri, mass-uri, meme-uri, mentorship(-)uri, mesh-uri, microjob(-)uri, minibaruri, minijob(-)uri, must-go-uri, must-read(-)uri, open space(-)uri, openinguri, patternuri, pitch-uri, podcast(-)uri, preview-uri, proof-uri, proofing-uri, quilling-uri, quiz-uri, reach-uri, release-uri, REMAT-uri, RV-uri, scan(-)uri, search-uri, second-uri, secret Santa-uri, segway(-)uri, selfie-uri, SH-uri, shape-uri, shoturi, sittinguri, slice(-)uri, slide-uri, slime-uri, smartwatch-uri, smiley-uri, snuff(-)uri, solitaire-uri, spin off-uri, spoof(-)uri, start-upuri, statusuri, streamuri, style-uri, superbranduri, swifturi, swipe-uri,*

⁴ Scrisă cu cratimă sau fără, în funcție de contextele în care a fost întâlnit cuvântul.

taburi, tantrumuri, TEU-uri, thread(-)uri, tooluri, touringuri, trickuri, tripuri, tweak(-)uri, twinuri, twinninguri, upstream(-)uri, vibe-uri, vlog(-)uri, VR-uri, wall-uri, webcast(-)uri, widget(-)uri, wrap(-)uri, zipuri.

3.2. Desinența -e este ceva mai puțin frecventă decât *-uri* (63 de substantive): *ad-blockere, antepremergătoare, anticonvulsivante, antimaghiarisme, antiparkinsoniene, anxiolitice, asistanate, autoalimentatoare, automarfare, bāsisme, berbecisme, bordere, bunkeraje, citative, cocalarisme, columbrodoame, comunicatoare, concentrate, constate, contrarapoarte, credențiale, crotale, cvasiprotectorate, cvasirăzboaie, depomate, dispensere, drosere, feedreadere, fillere, filmulețe, flavonoide, foldere, fotojurnale, gayometre, gādisme, ghiolbānisme, hipermagazine, iohannisme, kickstartere, layere, mārlnisme, mini-turnee, mircisme, muftiate, muisme, nanomateriale, neurostimulente, observe, partidulețe, phasere, plannere, platouașe, playere, puricisme, rablamente, retardere, soroșisme, spinner, sprinklere, șparlamente, termosisteme, trumpisme, vrachiere.*

Unele dintre substantivele formate cu sufixul *-ism* au o formă de plural doar pentru sensul concret (ex. *iohannisme* „exprimare sau comportament specific președintelui Klaus Iohannis”, *puricisme* „idei care exprimă concepția filosofică naționalistă, tradiționalistă, ultraortodoxă, specifică lui Dan Puric”, *soroșisme* „vorbă sau faptă care reflectă susținerea față de politicile promovate de George Soros”).

Doar trei substantive prezintă variație între formele de plural cu ambele desinențe: *algocalmine / algocalminuri, microbiomuri / microbioame* și *webinare / webinaruri*.

3.3. Substantive defective

Multe dintre substantivele neutre din corpus nu au o formă de plural: *accounting, ageism, antibāsescianism, antibāsism, antieuroopenism, antiterorism, backgammon, bancheting, baronialism, bartending, bāsescianism, benchmarking, bloatware, boost, boot, braille, breakbeat, brejnevism, bullying, chavism, ciordistan, cocovan, contraterorism, cosmopolitan¹, cotrimoxazol, crowdsourcing, cuponing, datsan, death metal, delivery, dughinism, e-business, ecoanarhism, e-couponing, electro, EPO, eurasianism, euribor, euromaidan, Europarlament, eurostat, euroterorism, flair bartending, foosball, fotojurnalism, freelancing, freestyle, funk, glifosat, gomorism, hacky sack, hipsteret, homosexualism, horeca, identitarism, iliberalism, inclusivism, inductivism, interculturalism, intersezon, interweb, jigodism, kiteboarding, komentariat, kompromat, last minute, lighting, lolitism, mirc, muism², narcoterorism, neoconservatorism, neofeudalism, network, networking, niponism, nu-ism, nunuism, opt-in, opt-out, pareo, payment, peco, pesedism, pocket bike, postindustrialism, prepress, procurement, publishing, putinism, racing, reporting, rider, shadowing, simonism, specifism, spoofing, tefelism, tehnoterorism, telecom, trollaj, upscaling, watchdog, webdesign, well-being.*

Câteva substantive sunt defective de singular: *cake pops* (cu desinența de plural din engleză), *dreadlocks* (cu desinența de plural din engleză, dar care are și o variantă cu desinență românească: *dreadlock-uri*), *eurofonduri*, *nootropice*, *tolontanisme*.

Desinența de plural din limba de origine (-s, din engleză) este păstrată la *cake pops*, *dreadlocks*, *ads-uri*, acesta din urmă primind și desinența românească (v. și *infra*, 3.4.).

4. VARIAȚIE MORFOLOGICĂ, OMONIMII

Mai multe substantive prezintă variația masculin (cu desinența de plural -i) – neutru (cu pluralul în -uri sau în -e): *emoji* are pl. *emoji-uri* (n.) și *emoji* (m., omonim cu singularul), *microbiom* are pl. *microbiomuri* / *microbioame* (n.) și *microbiomi* (m.), *micronutrient* are pl. *micronutrienți* (m.) și (rar) *micronutriente* (n.), *transpalet* are pl. *transpalete* (n.) și *traspaleți* (m.). Substantivele neutre *curriculum** și *meme* (pl. *meme-uri*) prezintă variante de genul feminin: *curriculă*, respectiv *memă*. Substantivele *benzinar* (n.) și *benzinară* (f.), ambele cu pl. *benzinare*, au același sens: „mașină care funcționează cu benzină”, spre deosebire de s.m. *benzinar* (pl. *benzinari*) „comerciant de benzină și de alți combustibili”.

Uneori diferențierea morfologică se asociază cu diferențe de sens: *account* s.n., pl. *accounturi* „cont de utilizator (online)” și s.m. cu pl. *accounți* „manager de client într-o companie”; *antemergător* s.n., pl. *antemergătoare* „vehicul care merge înaintea unei coloane oficiale sau a unei ambulanțe; aparat cu roți și bară de susținere, care facilitează deprinderea mersului la copii, prin împingerea sa” și s.m., pl. *antemergători* „persoană care merge (într-un vehicul) înaintea unei coloane oficiale sau a unei ambulanțe”; *comunicator* s.m. și *comunicatoare* s.f. au sensul „persoană care are rolul de a transmite oficial mesaje din partea unei organizații, a unei instituții etc.”, iar *comunicator* s.n. (pl. *comunicatoare*) are sensul „dispozitiv electronic care permite comunicarea la distanță, folosind diverse tehnologii”; *dezumidificator* s.n./s.m., pl. *dezumidificatoare* (n.) și *dezumificatori* (m.) „aparat pentru reducerea umidității aerului dintr-o încăpere” și doar masculin, pl. *dezumidificatori*, pentru sensul „săculeț care absoarbe umiditatea din haine”; s.f. *RV* (format prin abreviere), fără formă de plural, are sensul „realitate virtuală”, iar s.n. *RV* (format prin abreviere de la engl. *recreational vehicle*), cu pl. *RV-uri*, înseamnă „rulotă de lux”.

La substantivul *ad* „reclamă pe o pagină de internet” se înregistrează variația între pluralul cu desinența -uri (*ad-uri*) și o formă de plural care păstrează și desinența din engleză, *ads-uri*.

5. CONCLUZII

Pe baza cercetării cantitative a unui corpus de peste 960 de substantive recent atestate în limba română, se pot face câteva observații privind morfologia nominală:

- la masculin, tiparul cel mai productiv, de departe, este $\emptyset - i$ devocalizat;
- la feminin, cel mai productiv tipar este $\tilde{a} - e$, care cuprinde și foarte multe substantive derivate cu sufixe moționale; este urmat de tiparul flexionar $e - i$, apoi $ie - i\tilde{}$, $\tilde{a} - i$ și $e - e$; tiparul $\emptyset - le$ este foarte puțin productiv (două substantive, ambele derivate cu sufixul $-ea$);
- la neutru, desinența $-uri$ este mai productivă, fiind preferată pentru multe împrumuturi; se confirmă astfel observațiile cuprinse în Croitor 2009 și Pană Dindelegan 2009, bazate pe alt inventar;
- observațiile cantitative arată că o sursă importantă de substantive recent atestate este reprezentată de derivare și compunere (mai ales cu sufixoide și prefixoide), care sporesc numărul substantivelor din clasele morfologice tradiționale; în general, xenismele tind să fie adaptate sistemului morfologic (mai ales că *Inventarul* nu este unul normativ, ci cuprinde diverse forme întâlnite pe internet).

BIBLIOGRAFIE

- Croitor 2009 = Blanca Croitor, „Dinamica flexiunii substantivale, reflectată în DOOM²”, în: *Dinamica limbii române actuale. Aspecte gramaticale și discursive*, coord. Gabriela Pană Dindelegan, București, Editura Academiei Române, 2009, p. 33–58.
- DCR₃ = Florica Dimitrescu (coord.), Alexandru Ciolan, Coman Lupu, *Dicționar de cuvinte recente*, ediția a III-a, București, Editura Logos, 2013.
- DEX = *Dicționarul explicativ al limbii române*, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Alexandru Rosetti”, București, Editura Univers Enciclopedic, 2009.
- DLRLC = *Dicționarul limbii române literare contemporane* (sub direcția prof. univ. Dimitrie Macrea și acad. Emil Petrovici). Volumul I: *A–C*, 1955; volumul al II-lea: *D–L*, 1956; volumul al III-lea: *M–R*, 1957; volumul al IV-lea: *S–Z*, 1958, [București], Editura Academiei.
- ICSO = Ana-Maria Barbu, Blanca Croitor, Anabella-Gloria Niculescu-Gorpin, Carmen-Ioana Radu, Monica Vasileanu, *Inventar de cuvinte și sensuri noi atestate în mediul online (ICSO), I*, București, Editura Academiei Române, 2020.
- MDN = Florin Marcu, *Marele dicționar de neologisme*, ediția a II-a, București, Editura Saeculum, 2000.
- Pană Dindelegan 2009 = Gabriela Pană Dindelegan, „Trăsături flexionare ale substantivului în româna actuală”, în: *Dinamica limbii române actuale. Aspecte gramaticale și discursive*, coord. Gabriela Pană Dindelegan, București, Editura Academiei Române, 2009, p. 3–32.

INFLECTIONAL PROPERTIES OF SOME RECENTLY ATTESTED NOUNS

(Abstract)

In this article we make some quantitative remarks on the inflection of recent nouns from Romanian language, based on an inventory of more than 960 nouns taken from *Inventar de cuvinte și sensuri noi atestate în mediul online (ICSO, 1)* [Inventory of words and meanings newly attested in online contexts, ICSO, 1], published by the Romanian Academy in 2020. We show that the most productive morphological patterns are: $\emptyset - i$ (unvocalized) for masculine nouns; for feminine nouns, the most productive patterns are $\check{a} - e$ and $e - i$, followed by $ie - i\check{i}$, $\check{a} - i$, $e - e$ and $\emptyset - le$; for neuter nouns, the most productive ending is $-uri$ (preferred by many borrowings). Our data confirm the observations previously made in Pană Dindelegan 2009 (which were based on a different corpus of nouns).

Cuvinte-cheie: substantive, desinențe, flexiune, variație morfologică, cuvinte recente

Keywords: nouns, desinences, inflection, morphological variation, recently attested words

*Institutul de Lingvistică al Academiei Române
„Iorgu Iordan – Alexandru Rosetti”
București, Calea 13 Septembrie nr. 13
blanca.croitor@lingv.ro*